

DE DAM naar Ameland

„Aldaar (bij den ouden zeedijk even voorbij Holwerd) kan men de beginselen zien van den dam, die, dwars door de Wadden, eenmaal Ameland aan den vasten wal zal moeten verbinden, als de aanvang eener inpoldering die, na een kunstmatig in de hand gewerkte aanslibbing, 15 tot 30.000 hectaren kleigrond – al naarmate het kleine of het groote ontwerp van indijking wordt gevolgd – zal doen aanwinnen”.

Bovenstaande schreef de Friese uitgever en boekhandelaar Hugo Suringar in „Friesland en De Friezen, gids voor reizenden” uit 1877.

De eerste dam!

Het initiatief om deze voormalige dam aan te leggen is uitgegaan van de toenmalige gouverneur van Friesland, Baron van Syzama, die in 1845 aan Worp van Peijma te Ternaard verzocht om hierover een rapport samen te stellen in samenwerking met Ir. van Diggelen. In 1846 resulteerde dit verzoek in een uitgebreid verslag, waarin o.m. de voordelen van de aanleg van een dam werden uiteengezet. Zij zagen hierin nl. niet alleen een middel tot bescherming van Ameland en de Friese kust door de aanslibbing die de dam zou veroorzaken, maar ook een bestrijding van de werkloosheid in Noordoost-Friesland.

Ook de scheepvaart zou er bij gebaat zijn. Worp van Peijma zag in deze dam, die zich vanaf de vaste wal tussen Blija en Holwerd in de richting van de korenmolens te Nes tot aan Ameland moest worden aangelegd, slechts een begin van de algehele inpoldering van het wad ten zuiden van Ameland. Tot zover dit plan.

In 1870 beraamde Jhr. Mr. P. J. W. Teding van Berkhout eveneens een plan om Ameland met de vaste wal te verbinden, een plan hoofdzakelijk gebaseerd op het bovengenoemde rapport. Na concessie-aanvraag werd in 1870 deze dam aanbesteed en in 1871 werd met de werkzaamheden begonnen, uitgevoerd door de Maatschappij tot Landaanwinning op de Friese wadden onder directie van de jonkheer.

Op 9 juni 1872 bereikte de directeur voor het eerst over deze 8,7 km lange dam Ameland. Deze eerste dam is niet een lang leven beschoren. In oktober 1881 en april 1882 sloegen stormen drie grote gaten in de verbindingsdam. In de daaropvolgende jaren is de toestand van deze dam steeds verder achteruitgegaan. De concessie is in 1903 vervallen.

De oude dam bestaat nu nog gedeeltelijk. De huidige pier bij Holwerd is voor een deel op deze dam gebouwd.

Het wantij

De dam is destijds gelegd op het wantij. Onder een wantij verstaat men een smalle strook in het wad, die van kust naar eiland slingert en bij laagwater een waterscheiding vormt tussen de geulenstelsels die aan weerszijden van een eiland vanuit de Noordzee het wadengebied binnen dringen. Dit wantij is een hoger gelegen gedeelte, waartegen de meeste geulen en/of uitlopers van deze geulen, de zgn. prielen, doodlopen. Op dit wantij is de uitschurende werking van de geulenstelsels het geringst. De waterverplaatsing vindt hier hoofdzakelijk plaats in een horizontale en verticale beweging, dus een rijzen en dalen van het water. Het verloop van het wantij is onder elk eiland verschillend. Onder Ameland vormt dit een slingerende beweging, die wordt veroorzaakt door de diep het wad indringende geulenstelsels, zowel vanuit het westen als vanuit het oosten. (Zie hiervoor o.m. Waddenbulletin 1e jaargang no. 2) Ook de ligging verandert. Het wantij van Ameland lag in 1871 veel westelijker dan tegenwoordig. Op de kaart op pag. 3 ziet men nog restanten van de eerste dam. Tevens ziet men met een stippellijn aangegeven de ligging van het huidige wantij. Aan de Friese

kust is het circa 2 km, bij Ameland ongeveer 4 km naar het oosten verschoven.

De tweede dam?

Zoals reeds in het Waddenbulletin 1e jaargang no. 4 werd medegedeeld hebben de Provinciale Staten van Friesland op 25 oktober j.l. met 42 voor en 8 stemmen tegen in principe besloten te komen tot de aanleg van een lage verkeersdam op het wantij van de Friese kust naar Ameland.

Hiervoor is door de Provinciale Waterstaat van Friesland een voorlopige nota „Dam(men) naar Ameland” gepubliceerd, die, zoals reeds uit de titel blijkt, duidelijk het oog laat vallen op de aanleg van twee dammen.

Met het nemen van dit principe besluit is de dam er nog niet. Gelukkig niet. In de eerste plaats zal het Rijk zijn toestemming moeten geven, omdat de dam komt te lopen over de Rijksdomeinen. Verder moet er, althans volgens de Provinciale Waterstaat, 30 miljoen gulden op tafel komen.

In deze aflevering van het Waddenbulletin hebben wij uitvoerig aandacht aan deze kwestie willen besteden. Hiervoor hebben we gevraagd naar de motieven van de politieke partijen die tegen dit plan hebben gestemd in de Statenvergadering. Achtereenvolgens leest u de meningen van Mr. B. P. van der Veen, fractievoorzitter van de VVD, die zijn motieven reeds eerder had geuit in „Vrijheid en Democratie”, de heer J. Couperus, lid van de Boerenpartij in de Friese Staten, en de heer J. B. Singelsma van de Frysk Nasjonale Partij.

Tevens vindt u de meningen van Mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta (CHU) en Mevrouw I. C. Vogel-van der Hoek (PvdA), die als enigen in hun fracties tegen het plan stemden.

Mocht uit deze artikelen al blijken, dat de Provinciale Staten een overhaast besluit hebben genomen, in het artikel van de heer J. G. W. Bolomey blijkt nog eens te meer, dat de voorlichting zeer veel te wensen overlaat, onder meer ten aanzien van de kostenberekening. Dit artikel is geschreven als reactie op het artikel van de heer M. J. Kusters in de Waterkampioen van 16 november j.l. Het wordt daarom op 25 januari 1967 eveneens in dit tijdschrift gepubliceerd. Voor het eerder plaatsen in het Waddenbulletin zijn wij de redactie van de Waterkampioen zeer erkentelijk.

De redactie van het Waddenbulletin en daarmee het bestuur van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee hoopt met de uitgave van deze aflevering een wezenlijke bijdrage geleverd te hebben tot een beter inzicht omtrent de plannen voor de aanleg van de dam(men) naar Ameland.

Drs. J. ABRAHAMSE.